

u.remissvar@regeringskansliet.se

Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Er beteckning: U2024/00726

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens slutsatser och bedömningar i stort men lämnar följande synpunkter:

- Länsstyrelsen Västra Götaland välkomnar en ökad tydlighet kring skolans brottsförebyggande ansvar och ser positivt på att friskolor enligt förslagen får samma möjligheter och skyldigheter som den kommunala skolan.
- Skolan bör medverka i kommunens övergripande brottsförebyggande arbete i stället för att varje skola självständigt ska organisera och bedriva kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.
- Undersökning av väskor bör utredas mer, då det är en ingripande och resurskrävande åtgärd vars effekter och risker inte framstår som tillräckligt belysta.
- Länsstyrelsens bedömning är att föreslagen tidsram och finansiering är otillräcklig för att kunna genomföra förändringarna på ett ansvarsfullt sätt som tar hänsyn till skolans förutsättningar och kärnuppdrag.
- Utredningen behöver kompletteras med en mer utförlig barnkonsekvensanalys.

16.3 Skolan ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete

Skolan är en arena med stor brottsförebyggande potential. Genom lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete finns redan idag möjlighet för kommuner att inkludera samtliga skolformer i det brottsförebyggande arbetet. För att det brottsförebyggande arbetet i kommunen ska bedrivas på ett

effektivt sätt kan det vara lämpligt att se vilket genomslag den nya lagen får inom olika verksamheter som ryms inom kommunens förvaltning samt dess geografiska område.

Det är rimligt att anta att lagen inte har fått fullt genomslag inom skolväsendet ännu och att det även på sikt kommer att vara nödvändigt att tydliggöra att varje skola och huvudman har ett ansvar för brottsförebyggande åtgärder som ska vara grundade i lägesbild och analys. Det är även lämpligt att de nya uppgifterna samordnas med annat, liknande arbete.

16.3.1 En lägesbild ska tas fram

Varje skolenhet ska enligt förslaget ta fram en lägesbild varje år. För många skolor kommer de nya skyldigheterna vara mycket resurskrävande och kräva kompetens som idag inte finns inom verksamheten. Det framstår som ineffektivt att varje skola ska bygga upp en egen organisering av det brottsförebyggande arbetet. Det finns också en risk att arbetet kommer att bedrivas i parallella spår i kommunen. Länsstyrelsen föreslår därför att skolan i stället får en skyldighet att medverka i kommunens övergripande brottsförebyggande arbete där lägesbild sammanställs vartannat år. Den kommunala samordnarfunktionen kan då ge stöd till varje enskild skola.

Kommunala lägesbilder som rör skolan kommer att behöva sammanställas på två nivåer. Dels behövs en detaljerad lägesbild för respektive skola. Dels behöver kommunen sammanställa underlag från samtliga skolor i den övergripande lägesbilden. I kommuner med många skolor kan detta kräva ett led till av samordning inom skolförvaltningen, vilket medför ytterligare kostnad för kommunen.

16.3.2 En åtgärdsplan ska upprättas

Ett annat skäl till att skolans interna arbete med lägesbild, analys, åtgärder och uppföljning tydligare bör koppas till kommunens övergripande brottsförebyggande arbete handlar om att den brottslighet som är avgränsad till skolans verksamhet ändå kan ha en mer komplex karaktär och beröra andra verksamheter, olika geografiska områden och även vara kommunöverskridande. Många elever går i skola utanför sitt bostadsområde och elever rör sig mellan geografiska områden på fritiden. Åtgärder som sätts in för att minska brottslighet som rör en specifik skola kan kräva medverkan av externa aktörer. Det framgår inte av utredningen hur skolan ska samverka med andra aktörer och hur åtgärderna ska finansieras.

Otydligheten ökar risken för att åtgärder inte kommer att kunna genomföras i praktiken.

16.3.6 Skolorna ska stödjas och lägesbilderna ska följas upp nationellt

Förslaget att Brottsförebyggande rådet ska samla in och analysera skolornas lägesbilder är mindre lämpligt då lägesbilderna kommer att vara av varierande kvalitet och resultatet kan bli missvisande.

För skolor med bristande resurser eller andra utmaningar kommer det att vara svårt att arbeta kunskapsbaserat fullt ut och att genomföra varje steg i processen. De skolor som har möjlighet att sammanställa en rättvisande lägesbild är troligen de skolor som inte har omfattande problem med brottslighet och otrygghet. Vidare kan det vara känsligt för skolor att öppet redogöra för problem med brott och otrygghet inom verksamheten då skolor konkurrerar om elever.

Skolornas lägesbilder har i första hand ett värde för den egna verksamheten och som underlag för kommunens sammanhållna brottsförebyggande arbete.

16.4 Skolan ges ett ansvar för en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer

Länsstyrelsen välkomnar ett förtydligat uppdrag för skolverksamheterna om hur de ska hantera brott och störningar i skolmiljön.

Ett medskick är att begreppet krisberedskap (8.2.1) i skolsammanhang kan göra det otydligt för kommuner hur det brottsförebyggande arbetet ska organiseras och finansieras. De arbetsuppgifter som ryms inom kommunernas krisberedskapsarbete och som finansieras av särskilda statliga medel innefattar inte säkerhetsarbete och brottsförebyggande arbete, med vissa undantag. Det finns därmed en risk att gränsdragningarna blir svåra för kommunerna att göra, vilket kan leda till att resurser riktas till fel ändamål.

16.6 Skolan ges en möjlighet att besluta om undersökning av bland annat väskor

Länsstyrelsen stödjer bedömningen att en möjlighet att genomsöka väskor kan bidra till ökad trygghet och säkerhet i skolan, och att en avvägning måste göras mot intresset att värna individens integritet.

Att inför en viss dag informera om att väskor kommer att genomsökas skulle kunna ha brottsförebyggande effekter, men det bör tydliggöras vilken slags brottslighet som förslaget förväntas kunna motverka, och om det finns annan brottslighet som inte påverkas eller som riskerar att förvärras av förändringen.

Det kan finnas risker för den personal som ska genomföra visitationen, både gällande säkerheten vid det praktiska genomförandet och för att uppgiften kan bli tidskrävande. Detta är en ny uppgift för skolan som kräver omfattande utbildningsinsatser och rutiner, även med de avgränsningar som föreslås.

Om skolan i praktiken väljer att endast visitera vissa elever vid de dagar då genomsökning av väskor ska ske, så finns även risker för godtycklighet och diskriminering, samt risker att enskilda elever eller elevgrupper pressas eller utnyttjas av andra elever för att gömma föremål.

16.7 Skolan ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att skolans ansvar att polisanmäla brott införs i skollagen. Det är nödvändigt att öka likvärdighet, förutsägbarhet och transparens kring skolors polisanmälningar. Samtidigt behöver den lagreglerade skyldigheten vara tillräckligt flexibel för att kunna pröva barnets bästa i varje enskilt fall.

Det kan ifrågasättas om förslaget ger skolorna den tydlighet som krävs. Avvägningarna blir svåra att göra, vilket kan lämna utrymme för godtycke. Det är därför positivt att Skolverket får i uppdrag att ta fram allmänna råd för tillämpningen.

Allmänna synpunkter

Barns rättigheter

Enligt barnkonventionen ska barnets bästa bedömas i alla åtgärder som rör barn. Hänsyn ska tas till barns åsikter utifrån ålder och mognad. Det framgår inte att barn och ungdomar har varit delaktiga i utformandet av förslagen och det saknas även resonemang om konsekvenser för barns rättigheter kring flera av förslagen.

Finansiering av förslagen

Många skolor har idag svårt att täcka behoven i ordinarie verksamhet, vilket beskrivs i 3.7 Särskilda utmaningar för styrningen av skolväsendet. Ytterligare belastning inom skolans verksamhet riskerar att förstärka brister i likvärdighet och kvalitet, vilket medför att förslagen också äventyrar både skolresultat och trygghet för elever.

Förslagen ska finansieras av en mindre ökning av det allmänna bidraget till kommuner. Det framgår av utredningen att (18.5.2) "Ett framgångsrikt arbete för att förebygga och motverka brott inom skolväsendet förutsätter emellertid även tillräckliga resurser till skolans kärnuppsdrag." Hur dessa resurser ska säkras framgår inte.

Genomförande och ikraftträdande

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Tidsramen är för kort för att skolan ska kunna genomföra förändringarna utan att det får negativa konsekvenser för kärnuppsdraget. Det kan även vara lämpligt att avvakta en tid för att kunna följa upp hur lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete får genomslag inom skolan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med utvecklaren Lina Dimming som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Annika Lidström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.